

Yttrande

Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud (SOU 2024:10), Ju2024/00241

Svenska kyrkans arbete med och för människor på flykt och människor i utsatthet grundar sig i en kristen människosyn som värnar varje människas okränkbara värde som skapad till Guds avbild. Svenska kyrkans församlingar runt om i landet möter i vår diakonala verksamhet människor i alla skeden i asylprocessen liksom de som lever utan tillstånd i Sverige. Svenska kyrkans anställda och ideella har en viktig roll som medvandrare och ger medmänskligt stöd till den som fått ett avlägsnandebeslut. Därtill har Svenska kyrkan en närvaro på förvaren och erbjuder själavård och samtal för de förvarstagna.

Svenska kyrkan lämnar enbart synpunkter på delar av betänkandet på grund av kort remisstid.

Svenska kyrkans synpunkter

- Svenska kyrkan *avstyrker* förslagen i betänkandet avseende preskription då effekterna riskerar att förstärka skuggsamhället i Sverige.
- Avser regeringen att gå vidare med förslagen i betänkandet så uppmanar Svenska kyrkan regeringen att göra en översyn av kapitel 12 i utlänningslagen (2005:716). Svenska kyrkan menar att det är särskilt viktigt att införa en möjlighet att överklaga beslut om verkställighetshinder fattade enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen.
- Svenska kyrkan anser att regeringen bör överväga att införa övergångsregler.

Utveckling av Svenska kyrkans synpunkter

Svenska kyrkan avstyrker förslagen i betänkandet avseende preskription, huvudförslaget såväl som det alternativa förslaget.

Svenska kyrkan är positiv till att utredaren inbjudit Svenska kyrkan och andra civilsamhällesorganisationer till en dialog och att de synpunkter och konsekvenser som vi framfört redovisas i betänkandet och att ett resonemang förs kring dessa.

Svenska kyrkan anser att det är en svaghet att det i betänkandet inte presenteras evidens för att de föreslagna förändringarna av preskriptionsreglerna leder till att fler följer sina avlägsnandebeslut och

lämnar landet. Liknande kritik framförs även av advokat Sait Umdi i det särskilda yttrandet. När preskriptionstiden förlängdes från två år till fyra år i och med 1989 års utlänningslag var motiveringen att det blivit vanligare att personer höll sig undan verkställighet genom att leva gömda under långa tider (prop. 1988/89:86, s. 204). Såvitt Svenska kyrkan känner till har inte en utvärdering genomförts som kan visa på att den längre preskriptionstiden inneburit att fler lämnat Sverige.

Svenska kyrkan är medveten om de problem som skuggsamhället medför och är väl insatt i den utsatthet som människor utan tillstånd befinner sig i. I mötet med den enskilda individen som har ett avslagsbeslut erfar Svenska kyrkan att det många gånger finns en större rädsla för att återvända än för att leva i skuggsamhället. Något som får stöd av rapporter från Svenska Röda Korset samt Delegationen för migrationsstudier. Av forskningen framgår även att en individs beslut om ett återvändande formas av en lång rad faktorer som vägs mot varandra (se bland annat [Svenska Röda Korset, Avslag på asylansökan – Upplevelser av att leva som asylsökande i Sverige, 2023](#) och [Delegationen för migrationsstudier, De som inte får stanna – Att implementera återvändandepolitik, 2020](#)). Svenska kyrkan befarar att människor trots förändrade preskriptionsregler kommer stanna kvar i Sverige och att skuggsamhället därmed kommer förstärkas.

Med dagens regler kring preskription får staten var fjärde år en bild av vilka som vistas i Sverige och individen får en möjlighet att få en prövning om det finns grund för uppehållstillstånd. Svenska kyrkan vill här särskilt betona att barn inte kan hållas ansvariga för sina föräldrars agerande. Med möjligheten till preskription efter fyra år får barn en möjlighet till en grundprövning av sina skäl för uppehållstillstånd. Den statistik som presenteras i betänkandet för åren 2017–2022 visar på att 14–19 procent beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl efter preskription, och totalt är det 22–29 procent som beviljas uppehållstillstånd. Statistiken visar alltså på att en inte obetydlig andel trots en tidigare genomgången prövning har skyddsskäl eller annan grund för uppehållstillstånd.

En förändring av preskriptionsreglerna såsom föreslås i betänkandet innebär att den ventil som kommer finnas tillgänglig för de som har ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut är möjligheten att anmäla verkställighetshinder enligt 12 kap. 18–19 §§ utlänningslagen. Troligen kommer det innebära en ökning av dessa ärenden.

Svenska kyrkan konstaterar därför att det blir än viktigare att stärka rättssäkerheten i prövningen av nya skyddsskäl. Det uppdrag som regeringen gett till Statskontoret att se över kvalitet, enhetlighet och rättssäkerhet i asylprocessen, inklusive ärenden avseende konvertiter, är därför välkommet. Svenska kyrkan förutsätter att översynen även omfattar processen om ny prövning enligt 12 kap. 19 § utlänningslagen även om det inte uttryckligen framgår av uppdraget.

I praktiken är det ofta svårt för en individ, i synnerhet statslösa, att få fram bevis som visar att det som kallas praktiska verkställighetshinder föreligger. Detta kan leda till att en individ under mycket lång tid tvingas leva i en ”limbosituation” där beslutet inte går att verkställa. Svenska kyrkan tillstyrkte förslagen i betänkandet *Praktiska verkställighetshinder och preskription (SOU 2017:84)* och beklagar att dessa

inte har införts (se [KS 2018:0052](#)). Svenska kyrkan befarar att denna grupp riskerar att leva i utsatthet under längre tid till följd av de föreslagna förändringarna av preskriptionsreglerna.

Avser regeringen att gå vidare med förslagen i det aktuella betänkandet så uppmanar Svenska kyrkan regeringen att göra en översyn över kapitel 12 i utlänningslagen. Svenska kyrkan menar att det är särskilt viktigt att införa en möjlighet att överklaga beslut om verkställighetshinder fattade enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen. Detta skulle innebära en ökad rättssäkerhet samt minska risken att ett avlägsnandebeslut strider mot EU-rätten eller internationella åtaganden så som barnkonventionen.

Avslutningsvis anser Svenska kyrkan att regeringen, vid förändrade preskriptionsregler, bör överväga att införa övergångsbestämmelser. Detta då de nya reglerna kommer få en viss retroaktiv verkan, något som inte är önskvärt utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.

Uppsala den 13 mars 2024

På kyrkostyrelsens vägnar,

Martin Modéus
Ärkebiskop, ordförande

Karin Sarja
Avdelningschef